

2^ο Διαγώνισμα στη Έκφραση – Έκθεση Γ Λυκείου

ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

το στίγμα του εγκληματία

Θανάσης Κ. Παπαχρίστου

Η χρεοκοπία του σωφρονιστικού συστήματος αποτελεί κοινό τόπο. Οι απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης των κρατούμενων, η συχνά απάνθρωπη και εκδικητική συμπεριφορά των αρμοδίων για τη φύλαξη τους οργάνων, η δυσπιστία στις δυνατότητες κοινωνικής επανένταξης τους, δεν είναι τελικά παρά συμπτώματα του γενικότερου φαινομένου, που συνίσταται στην αποστροφή προς τον έγκλειστο, εσαεί καταδικασμένο να φέρει το στίγμα του εγκληματία.

Για να υποχωρήσει το φαινόμενο αυτό δεν αρκεί βέβαια η νομοθετική μεταβολή. Το πρόβλημα δεν είναι τεχνικό, ώστε η θέσπιση ενός καινούργιου Σωφρονιστικού Κώδικα να δώσει και τις επιθυμητές λύσεις. Το πολύ πολύ ο νόμος να δημιουργήσει ευνοϊότερες συνθήκες για την άσκηση κάποιας σωφρονιστικής πολιτικής, που δεν θα έχει αφετηρία και τέρμα το στιγματισμό, αλλά θα επιδιώκει αντίθετα να αμβλύνει τις συνέπειες από το στίγμα του εγκληματία. Ο στόχος αυτός, που θα σήμαινε πραγματικά ποιοτική αλλαγή στη μεταχείριση του καταδίκου, προϋποθέτει οριστική απομάκρυνση από τις προκαταλήψεις του παρελθόντος και εμπιστοσύνη στον άνθρωπο. Ο κρατούμενος δεν μπορεί να θεωρείται «ξοφλημένος» για την κοινωνία αν αυτό συμβαίνει, τότε οι κοινωνικοί μηχανισμοί νοσούν, αν δεν είναι αυτοί «ξοφλημένοι».

Η εκμηδένιση του καταδίκου και η αντιμετώπιση του σαν απλού αντικειμένου εντάσσεται στο γενικότερο κλίμα, που υποθάλλει την κοινωνική αποστροφή σε βάρος του. Μέσα στο κλίμα αυτό, ο κατάδικος παύει να υπάρχει ως κοινωνική προσωπικότητα. Ακραία μορφή παρόμοιας εκμηδένισης είναι ασφαλώς ο πολιτικός θάνατος, μεσαιωνικός θεσμός, που κατάφερε να επιβιώσει στις απελευθερωτικές ιδέες της γαλλικής Επανάστασης.

Ο πολιτικός θάνατος —ο θάνατος του ανθρώπου ως πολίτη— είχε ως συνέπεια την οριστική απώλεια για τον καταδικασμένο σε ισόβια δεσμά της ικανότητας δικαίου, της δυνατότητας, δηλαδή, να είναι «πρόσωπο», υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Από τη στιγμή της καταδίκης του ο φυλακισμένος δεν είχε πλέον παρά βιολογική μόνο υπόσταση. Η παρουσία του μεταβιβαζόταν στους κληρονόμους του, ο γάμος του, αν ήταν παντρεμένος, λυνόταν αυτόματα, δεν μπορούσε πια ν' αποκτήσει κανένα περιουσιακό αγαθό ή να κάνει, έστω με την παρεμβολή άλλου προσώπου, την παραμικρή νομική ενέργεια.

Η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, που συνεπάγεται η ποινική καταδίκη, δεν σημαίνει και εξαφάνιση του καταδίκου ως κοινωνικής προσωπικότητας. Αυτός, όποια κι αν είναι η ηθική και κοινωνική απαξία της πράξης του, έχει κάθε δικαίωμα να διατηρεί την αξιοπρέπεια του, να αναπτύσσει την προσωπικότητά του, να δημιουργεί οικογένεια, να επικοινωνεί με τα παιδιά του, να φροντίζει την παρουσία του. Η στέρηση των δικαιωμάτων αυτών απηχεί την αντίληψη ότι ο κατάδικος είναι ο «αποδιοπομπαίος τράγος», που η κοινωνική του απομόνωση ικανοποιεί κάποιο αρχέγονο ένστικτο αυτοσυντήρησης.

Ο εγκληματίας φορτώνεται με τις αμαρτίες όλων, με τα πλέγματα ενοχής ή τις ανομολόγητες επιθυμίες, που παραμένουν απωθημένα στο ασυνείδητο όλων εκείνων, που ουδέποτε εγκλημάτησαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου (100-110 λέξεις).**(25)**
2. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η πέμπτη παράγραφος («Η στέρηση...έως αυτοσυντήρησης») του αποσπάσματος; **(5)**
3. Να εντοπίσετε και να δικαιολογήσετε τη συλλογιστική πορεία της τέταρτης παραγράφου.**(5)**
4. Ποιοι τρόποι και μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται στην πρώτη και τρίτη παράγραφο. **(5)**
5. Ποιες συνέπειες είχε για τον κατάδικο η στέρηση των δικαιωμάτων του, σύμφωνα με το κείμενο; (60-80 λέξεις) **(10)**
6. Γράψτε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αποστροφή,
στιγματισμό,
εκμηδένιση,
υπόσταση,
παρεμβολή. (10)
7. Ποιες σιέψεις γεννάει η χρεοκοπία του σωφρονιστικού συστήματος; Πιο συγκεκριμένα, ποια μέτρα πρέπει να πάρει μια δημοκρατική πολιτεία για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την εγκληματικότητα; Να διατυπώσετε τις απόψεις σας σ' ένα δοκιμιακό κείμενο 450-600 λέξεων.**(40)**